

ทำอย่างไรให้กระบวนการพูดคุยสันติภาพ เดินหน้าได้อย่างต่อเนื่อง

IPP
11

Insider Peacebuilders Platform

พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน

กันยายน
2556
ปัตตานี

หัวข้อ:	ทำอย่างไรให้กระบวนการพูดคุยสันติภาพเดินหน้าได้อย่างต่อเนื่อง
วิทยากร:	Dr.Norbert Ropers ที่ปรึกษาอาวุโส สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
เวลา:	21-22 กันยายน 2556
สถานที่:	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

“งานสร้างสันติภาพแท้จริง คือการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างคู่ขัดแย้ง
อันเป็นภารกิจของคนทำงานสร้างพื้นที่กลาง
ในการมองหาโอกาสและช่องทางเพื่อหาทางออกของความขัดแย้ง”

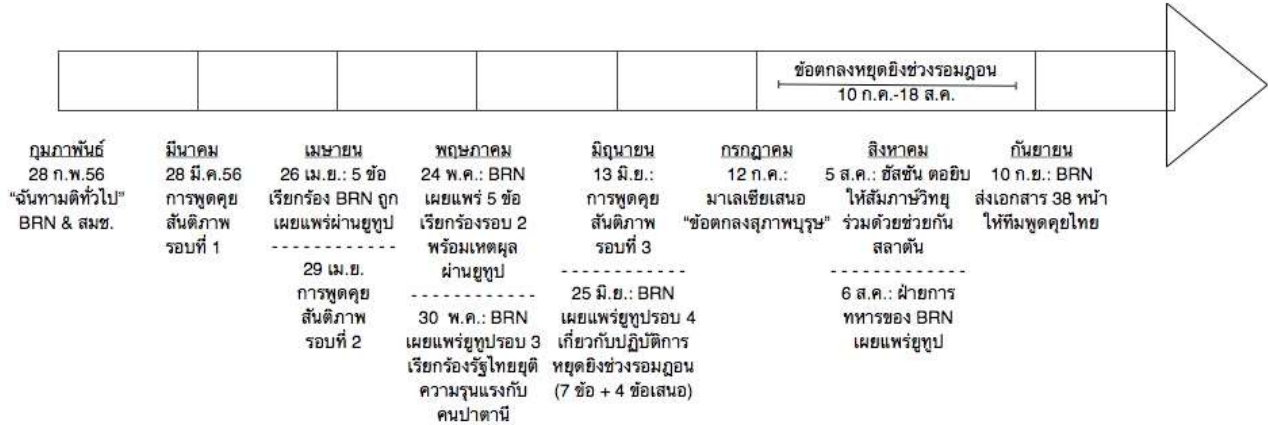
บทบาทหนึ่งของคนทำงานสันติภาพที่สามารถทำได้ คือ การเสนอแนะต่อผู้เกี่ยวข้องในรูปของเอกสารเชิงนโยบายว่า จะทำอย่างไรให้กระบวนการสันติภาพเดินหน้าไปได้โดยเฉพาะในกรณีที่กระบวนการพูดคุยติดขัด ซึ่งแต่ละเครือข่ายสามารถนำเอกสารนี้ไปใช้ประกอบในการพูดคุยระหว่างกลุ่มหรือระหว่างเครือข่ายได้ รวมทั้งสามารถเสนอเอกสารเชิงนโยบายนี้แก่ตัวแทนการพูดคุยแต่ละฝ่ายให้มีการปรึกษาหารือเพื่อนำไปปรับใช้พัฒนากระบวนการสันติภาพ

การจัดทำเอกสารดังกล่าวควรมีหลายฝ่ายเข้ามาทำงานวิเคราะห์และเสนอแนะร่วมกัน เพื่อเป็นการนำความสนใจของผู้มีส่วนได้เสียมาพิจารณาและได้ข้อเสนอกับครอบครัวรอบด้านและเป็นธรรมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งการทำงานลักษณะนี้ต้องอาศัยเวลาในการถกเถียงร่วมกัน เพราะแต่ละคนมาจากจุดยืนและฝ่ายที่ต่างกัน

เนื้อหาหลักของเอกสารนี้ อาจประกอบไปด้วย 3 ส่วนสำคัญ คือ

1. อะไรคือความสำเร็จที่ผ่านมา และมีข้อจำกัดอยู่ตรงจุดใดบ้าง
2. จะหาคำตอบต่อข้อ 5 เรียกร้องของ BRN และข้อท้าทายอื่นๆได้อย่างไร และ
3. เราจะขยายและวางกลไกโครงสร้างของกระบวนการให้มีช่องทางที่หลากหลายและเข้มแข็งได้อย่างไร

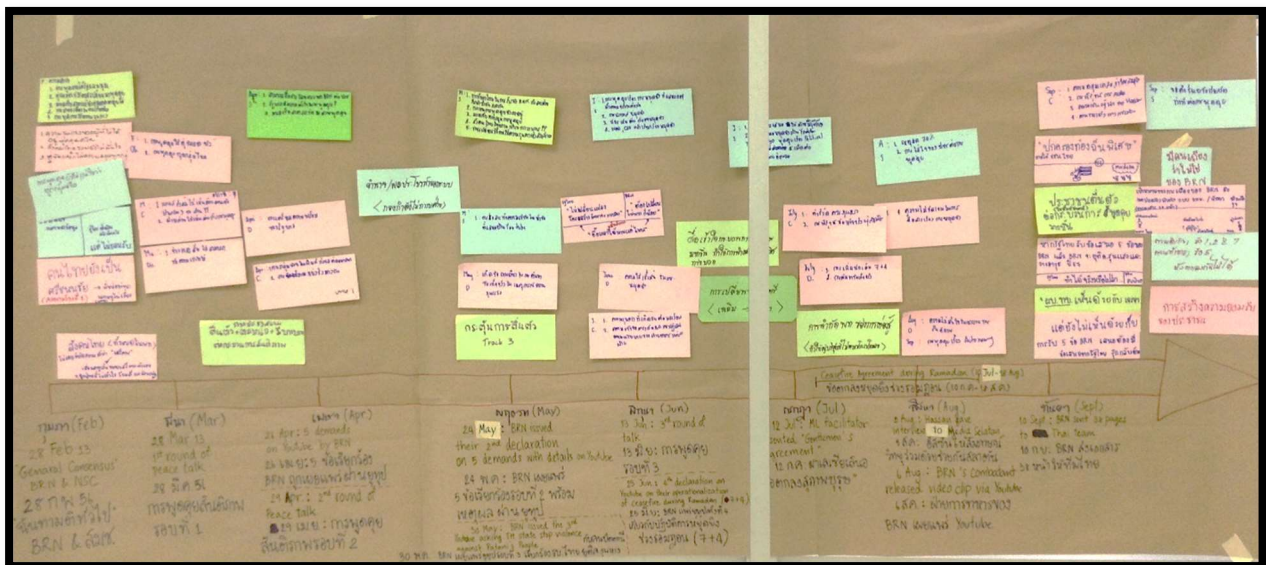
ขั้นตอนแรกของการจัดทำเอกสาร เราสามารถใช้เครื่องมือ **Time line - "เส้นเวลาของกระบวนการสันติภาพ"** เพื่อใช้เวลาเป็นพื้นที่ในการประเมินสถานการณ์และแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างกันได้

จากภาพข้างต้นนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของการทำเส้นเวลา

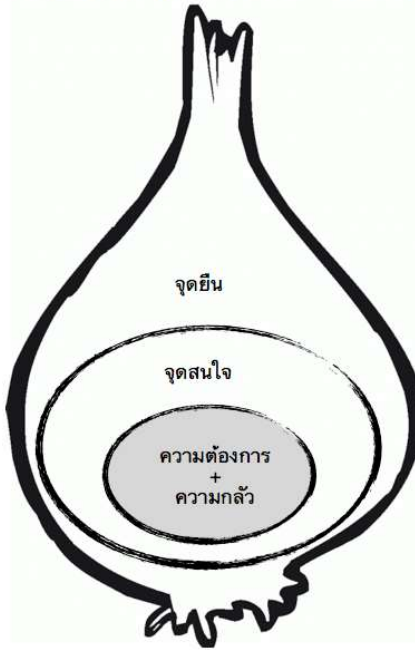
หากเริ่มนับจากวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 สังคมไทยและทั่วโลกได้รับการลงนามฉันทามติทั่วไปด้วยข้อตกลงเพื่อการพูดคุยสันติภาพระหว่างสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ในฐานะตัวแทนของรัฐบาลไทยกับตัวแทนของขบวนการ BRN (Barisan Revolusi Nasional) ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย จากนั้นก็มีหลายเหตุการณ์เกิดขึ้น จนเดินทางถึงการที่ BRN ได้ยื่นเอกสาร 38 หน้าที่มีเนื้อหาขยายความ 5 ข้อเรียกร้องต่อคณะพูดคุยฝ่ายไทย

หลังจากทำ "เส้นเวลา" แล้ว ก็อาจจะประเมินความสำเร็จและความท้าทายที่เกิดขึ้น โดยอาจจะใช้วิธีระดมความเห็นด้วยการเขียนบัตรคำที่แยกสีเป็นความสำเร็จและความท้าทาย ซึ่งภาพด้านล่างนี้ เป็นตัวอย่างหนึ่งของการทำเส้นเวลาของกระบวนการสันติภาพที่มีการประเมินความสำเร็จและข้อท้าทายที่เกิดขึ้น

ในขั้นต่อไป อาจจะต้องวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่ถูกเสนอบนโต๊ะพูดคุย หรือประเด็นข้อเรียกร้องต่างๆ ที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องพูดคุยหรือหาข้อตกลงร่วมกันให้ได้ โดยเครื่องมือที่เราได้เรียนรู้กันแล้วในวงที่ผ่านมาเครื่องมือหนึ่งที่จะมาใช้วิเคราะห์ส่วนนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ **หัวหอม (Onion)**

โมเดลหัวหอม (Onion Model)
เป็นเครื่องมือหนึ่งในการวิเคราะห์ความขัดแย้ง
เพื่อหาจุดยืน จุดสนใจ ความต้องการ และความกลัว

การใช้ **'โมเดลหัวหอม'** (กระบวนการวิเคราะห์หาจุดยืน ความสนใจ ความจำเป็น และความกลัวของผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้ง) จะเป็นการวิเคราะห์ว่า อะไรเป็นเหตุผลเบื้องลึกของข้อเรียกร้อง ความต้องการ หรือจุดยืนของแต่ละฝ่าย ทำไมแต่ละฝ่ายจึงเสนอความต้องการอย่างที่เราเห็น ซึ่งเมื่อได้ทราบเหตุผลลึกๆ ของแต่ละฝ่ายแล้ว ก็จะทำให้เข้าใจแต่ละฝ่ายมากขึ้น และสามารถหาแนวทางตอบสนองต่อความต้องการลึกๆ นั้นได้ ดังนั้น หากวิเคราะห์ได้ถูกทิศทางจะเป็นหนทางในการผลักดันกระบวนการสันติภาพให้สำเร็จได้

ลำดับถัดไป คือ การคิดถึง**การออกแบบกลไกโครงสร้างของกระบวนการสันติภาพ (Peace Infrastructures)** ในแต่ละระดับ คือ

ระดับแรก 1 คือระดับที่มีอำนาจตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ซึ่งกลไกที่เป็นรูปธรรม คือ โต๊ะพูดคุยเจรจา คณะเลขานุการร่วมของคณะพูดคุยทั้งสองฝ่าย กลไกเฝ้าทางตัน (deadlock) อย่างไม่เป็นทางหลังบ้าน (Back Channel) ซึ่งเรียกกันว่าเป็นแทรก 1.5 หรือคณะทำงานร่วมในแต่ละประเด็นพูดคุย

ระดับแทรก 2 และแทรก 3 คือ ระดับกลางที่มีอิทธิพลทางความคิดต่อคนในระดับบนและระดับฐาน เช่น กลุ่มภาคประชาสังคม นักกิจกรรมทางสังคม ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน นักธุรกิจ และสื่อมวลชน เป็นต้น และระดับฐาน (แทรก 3) คือ ประชาชนวงกว้างที่อยู่ในสังคมชุมชน ซึ่งกลไกที่เป็นรูปธรรมที่อาจจะสร้างได้ คือ เวทีพูดคุยสาธารณะในประเด็นต่างๆ คณะทำงานภาคประชาสังคมแต่ละประเด็น หรือเครือข่ายกลุ่มคนทำงานสันติภาพ เช่น กลุ่มผู้หญิงในชุมชนที่ทำงานเชื่อมกับแทรกหนึ่งและสามารถสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ เป็นต้น

[สามารถอ่าน “เราจะทำให้กระบวนการสันติภาพเดินหน้าต่อไปได้อย่างไร?” ฉบับเต็มได้ที่

<https://peaceresourcecollaborative.org/deep-south/deepsouth-patani-peace-process/ppp/>]

ชุดความรู้ IPP เป็นการสรุปความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสันติภาพจากวิทยากรซึ่งได้รับเชิญมาแลกเปลี่ยนในเวทีเรียนรู้ (Learning Platform) อันเป็นพื้นที่กลางที่ประกอบด้วยคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังและความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างหลากหลายมาร่วมพูดคุยกัน วง IPP นี้ริเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2554 ด้วยความร่วมมือจากสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, มูลนิธิเบิร์กฮอฟ, และศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ